

II vihk

KUMA

I

VILJANDI ÕHTUKOOLI ÕPPURKONNA KOGUTEOS
1920

J. Nurmberg'i trükk, Viljandis.

Inimene ja Igatsus.

Mets.

Kurwalt tammub sääl Inimene, otsib rada, mis wiiks tad eesmärgile, mida mööda wõiks jõuda ihat randa.

Inimene jõuab wäikselle lagendikulle, kus kõrge känd, mille ladwa murdnud torm. Teda piirab igawene pimedus, milles kuuldub õudne kohin, sünnitet tuule õõtsumisest hiiglapuie latwel.

Otse Inimese pää kohal koles pimeduses wäikse luugine on sügawsinine awaus, mis kord suureneb, kord väheneb tormes liuglewate latwe mõjul.

Inimene istukille toeneb kõrgelle kännule, äigab üle näo käega, tõstab õlalt reisipauna, jääb mõttisse... Wiimaks, asetades oma reisipauna pää alla, Inimene selineb, kus juures ta pilk pöörd kõrgusse, kust nagu wäikse akna kaudu langeb nõrkhall walguskuma ta piimwalgelle näole, kus asenewad sügawad waod, kerkinewad margaatawad muhud; ta silmad, nagu hiigla kuristiku põhjas asuwad hõbeläted, saadawad kahwatand kiiri sinisusse.

Silmitseda taewast, silmitseda teda igawesti, lah-kumatult päätsis olewast kännust!..

Kuristiksügawail silmil wäsiwad laod, mis wastastikku suluwad üksteist, kattes lätena wirwendewaid silmi pimedada waibana.

Ilmub lagendikulle elatand isik, pikerguskõhna näoga, mille joontest awalduw sügaw tõsidus, awalduw ilme, millest arwata, et ta kaua, kaua on waewlend piines, on kannatand walu, on soowind, kuid siiski ta soowid wist õhuwullidena purunend. — See on Igatsus. Kogu raskuses laskub ta Inimese pääle, sidudes käsi ja jalgu, suludes hingamist.

— Kes oled?.. Mis rõhud sa mind?..

101.133

— Sa ihkad rada, mida mööda wõiksid jõuda la-
 gendikulle, kus hiigla wõlwina su ümber laoneb taewas-
 kumm, sulades ühte silmipiiril pinnaga, kus pääl sa se-
 lined. Sa socwid jõuda paigale, kus takistamatult wõid
 waadelda tulikeeltes lõõmawat idataewast enne päikese
 tõusu ja samasugust eha läänes pääle päikese weeru.
 Soowid sa ainult seda waadelda?

— Ainult see on mu iha.

Igatsus, kui raskelt ta ka surus Inimest, kaob mets-
 pimedusse. Ja Inimene tunneb end olewat hiigla lagen-
 dikul, kaet roheline kalewiga, kus puudub ainuski puu,
 ainuski põõsas... Ainult roheline lõpmatu wäli, mis silm-
 piiril ühineb siniwõlwiga, mille keskkohal tulikera saa-
 dab hõbenoole Inimese pihta põletawwalusalt. Muutu-
 des pikkamisi punasõõriks, põletaw päike weereb lääne
 ja kaob sinna, üleujutudes poolt taewast hiigla punaga,
 mis järk-järgult sinineb, kunni muutub idas tinahalluseks,
 mis warsti wõidab eha, asetades asemelle ennast, üle
 puistat hõbepiiskega, mis heidawad nõrka walgust maas
 lebawalle inimesele.

— Oleks oliud sul wähe heledam ses ööpimedu-
 ses, — seestab Igatsus, waadates sügawtõsiselt Inimese
 näkku. — Oleks olnud siin pisemgi küünal, mis suu-
 daks peleta öö-õudust, hirmuäratawas hämaruses, tul-
 nud tähtede helgist.

Oleks olnud pisemgi küünal...

Wõlwil naerates weerleb kuu. Ta kahwatand pal-
 gel upsakas hirwitus, nagu oleks ta uhke selle üle, et
 ta Inimese kõrwale asetand pimeda warju, nõrgestand
 tänte sära, paljuid hoopis nagu äraõgind Inimese näge-
 muses.

— Sa tahad jõuda sinna [kuuvalgusest hallistet
 lõpmatusse, tahad tunda hõbenõõpena särawaid tähti,

ihkad lamada kuu pinnal, waadata ligemalt päewal põletawaid kiiri saatwat päikest. Sa igatsed olla minewikus, samal pilgul waadelda olewiksündmusi, tahad näha ka tulewikku. Sind huwitab igawesest ajast igawesti püsiwa aine keerkäik.

-- See on mu iha...

Weel tugewamini, weel rusuwamalt, nagu seda senni teind, rõhub Igatsus Inimest. Kogu oma hiigla raskuses wajuneb ta Inimese pääle, surub ta rindu, kui pihtega pigistab kurnat keha, seob terasnööri ja purunewaid liikmeid.

Seda teeb Igatsus.

Igatsus sunnib Inimest seda pisitillukest jagu kogu lõpmatusest, ajuti esile tulewat aatomikest igawesti püsiwa aine keerkäigus, aatomikest — ei: weel wäiksemat aatomist — sunnib Igatsus ligielama lõpmatusele, sunnib ühes sammuma seltsilisega, kes ei ole kuskil ja kes on igal pool — sedasama Inimest sunnib Igatsus olema algamatusest lõpmatuseni igas paigas lõpmatu ruumis.

Tunneb Inimene, kuidas ta külma keha purewad ussid, näriwad aplad kaarnad ta kallal, kiskes suutäis suutäie järele ta kontelt mädanewat liha... Weel üks silmapilk — ja pole enam tunnust, mille järele wõiks aimata, et kord lokendawa nurme kohal on püsind põlismets, kus eraldi seiswa kännu juuril pleekusid siiasinna pillat kondid, olnud kord lihas, mida lõmutand Igatsus roaks ussele, kaarnaile...

Istuneb Inimene. Ta tunneb, et wihmast saand ta läbimärjaks. Ta ruttab metsa, sinnasamasse pimesse metsa, kust ta tulnud wäiksel lägendikul asuwalle kännule.

7. 2. 20.

Curt Us.

Katkend.

Sügise õhtu — nii pime. . . tuul hulub. . . sajab vihm. . .

Jstun kurwana toas, käsi toetet põsele. Pigistes kinni silmi, näen end väiksena, wallatuna jookswat isatalu õues, mängides lille ning rohuga. Siis olin alles süütu, rõõmus lapseke, ei tunnud ma veel kurbust ega muret. Warjas mind siis ju kallid isakese käsi ja manitsedes trööstis mind emake.

Ent ajad aga muutusid. . . Lapsepõlv möödus. . . Tuli torm, ja see kiskus mind möllawasse ellu. Sääln olen nüüd wintsutada tormis, ilmaabit, kaitsetu. Ei ole aitas enam kallist isakest, ega trööstimas hell-emakese häält.

Ja siis tuleb ta jälle nii sala, tasa. . . teadmata asub ta südame. . . see on nii imeline igatsus — piin. . . Meeleheitel surun käed silmidele; äge nuuksumine tungib waluna rinnust ja walgile sõrmile ilmub hele pisar. . . Tahan pisaraisse matta üksindust — igatsust, kunni ka need on otsas — aga mis siis. . .

Siiski — las' olen üks. . . Tahan üksinda wõidelda elu tormis, tahan rajada ise teed, mis wiib eesmärgi tipule.

Wibo Anne.

Üksi

Öö. . . Nõiduslik lõunamaa öö. . . Waikselt hõbeselge peeglina lamab Puga jõepind — laindeta. Jõekaldail kaswawad akatsid laotawad laiaili uimastawat õite lõhna ja täiskuu kahwatu walgus muudab ümbruse ilusaks, muinasjutuliseks. . . Eemal külas aga peetakse kewadpidu ja kaugele kostawad lustilise laulu ning rõõmsa naeru helid.

Jstun jõekaldal ja kuulan nende kewadpidu hõiskawaid hääli. . . Mõtted lendawad minewikku. . . Meelde tuleb kewadpidu, mida kord kodumaal, elu nooruskewadel, Tema seltsis pühitsin. . . Ah, kui õnnelik olin ma siis. . . Aga, sügise tuli. . . lehed kollendasid. . . langesid . . . ja Tema, ta unustas mind! . . .

Pärja.

Talwine õhtu.

Päike weereb metsa taha looja. Taewas muutub ikka selgemaks, ja selgemaks. Mõne tunni järele ei näe meie enam sääl ülewal muud, kui tähti, mis oma õrna, ämarikusarnast walgust üle maa laiali laotawad. Tuhanded ja tuhanded tähed waatawad wastu säält määratumast kaugusest. Peagi pistab kuu oma ääre kaugelt silmpiirilt üles ja saadab kahwatand walguse üle ühetaolise walge waibaga kaet maapinna.

Äkitselt walgeneb põhjapoolne taewaserw. Selle järele tõusewad üksikud walgussambad, kord siin, — kord sääl, nagu oleks sääl mitmed wulkaanid tegewuses, mis tuld ja laawat wälja ajawad ja kaowad jälle. Need on wirmalised. Põhjamaa rahwaste talwine walgus.

Tore! wäga tore waadata! Kuid kui kauaks? Warsti hakkab külm kõrwa lehti näpistama. Teibad raksuwad ja pauguwad külmataadi pigistusel, nagu abipaludes, kuid asjata! Nad peawad ootama kunni ükskord hommik koidab ja päike oma soojemad kiired neile wastu saadab troostiks ja walu wähenemiseks.

Öö ligineb. Kerge tuulehoog heljub üle maa, nagu hääd ööd soowides, ja peagi uinub kõik loodus.

13.1.20.

F—x.

Ahelad.

Rasked olid ahelad, mis minu käsi ja jalgu ümbritsid. Ja siis, kui ma weel nende tähendust ei mõistnud, sain ma rumala lapsena nendega köidet. Olles alles väga noor ja nõrk, ei suutnud ma ennast kaitse. Ma ägasin raske koorma all, aga keegi ei aitand mind. Ka põgenes minu ainukene sõber, kes mind aitand ja kaitsend oleks, aga seda oma nooruse pärast mitte teha ei suutnud.

Aastad weersid ajamerre. Ahelad minu käte ja jalge ümber olid alles uued ja kulumatud. Ma ootsin päästjat, kuigi mu lootus siamaale asjatu oli olnud.

Kord suisel õhtul, väga rõhutult puie all istes, nägin ma jälle oma ainukest sõpra. Ta tuli nii tasa, et ma alles siis teda märkasin, kui ta ju minu kõrwal seisis. Õnnelik naeratus huulil, seisis ta minu ees ja rääkis sõnu, mis mind väga õnnestasid.

Ma olin õnnelik!

Õnnes unustin ma kõik, mis mind enne oli rõhund, ka oma ahelad. Katse wabalt ennast liiguta läks mul korda.

Mu õnn oli silmapilkne. Mu ainukest sõpra kutsusid kohused isamaa wastu ja ta lahkus, jättes mind jälle endisse rõhutud meel-ollu. Jälle tundsin ma ahelate raskust, mu liigutused ei olnud wabad. Tahtmata pöörasin ma waate ahelate pääle ja nägin, et nad olid hakand kuluma.

Nüüd ei tundund nad enam nii raskeina. Lootus, et nad ükskord läbikulunult iseeneses maha langewad, andis mulle jõudu.

Nüüd otsisin ma alati juhust neid liiguta ja oma rõõmuks leidsin ma, [et nad iga liigutuse järeie ikka

rohkem ja rohkem kulusid. Aastad on minu esimesest liigutuskatsesest mööda ja ahelad on juba niivõrd kulund, et ma ennast peaaegu wabalt wõin liiguta. Ma ei ole ennast omas lootuses petnud, weel mõni aasta kannatust ja ma olen waba... Wastikuist ahelaist waba...

Venus.

Talw.

Taewast katwad wesihallid pilwed, mis puistawad alla sätendawaid lume helbeid, et katta walge waibaga talwist ilutu maapinda. Õhk on külm, winguw põhjatuul wilistab maja seina wahel kui näljast hulguw metsloom. Wahest keerutub lahtiseid lumekibemeid, tuiskab nad wastu aida ja sünnitab suured lumihanged, mille ahelikud mööda aia ääri ja tänawaid kui hiigla maod edasi looklewad ja kohati teesi läbipääsematuks muutis.

Puid ja põõsaid katab lemmendaw lumi kui oleks nad udusulgesse mässit. Härmatand, külmast laksuwa aiateiba otsas kargleb keksiw warblane kohewille aet sulgega ja waatab ringi lumega kaet põllule, säält oli ta suwel nii kergelt toitu leidnud. Metsas kuuse otsas, krõbistab oraw, külmend kuuse käbi närides, kurwalt ringi waadates laseb kogemata näritawa käbi lahti mis alla lumme langeb ja orawad teist sunnib otsima. Krõbisedes langeb mõni kuiwand puu oks alla ja jälle on kõik wait.

Metsa ääres heinamaal üksik heina kuhi, mille pääl lumi, kui walge müts tema pääs. Kuhja pääl on hulk waresid kogund, kes wahest oma kraaksumist kooris kuulda lasewad ja nagu mõne tähtsa asja pärast tülitsemas, mõni ehmataw hääل kusagilt, kohe tõuswad lendu, et kiirelt metsa warjule lennata.

Hirmunult tasakesi iga hüpet nagu järele mõeldes hütab jänes põõsast välja, kuulab oma pikku kõrwu püsti ajades, kas midagi kahtlast ja hädaohtlikku mitte lähedal ei ole, kelle eest peab kohe ära pugema. Mitte midagi kahtlast märgates, jookseb lähedal seiswa suure härmatiga kaet haawa alla, otsib mõne hiljemalt kukunud oksa ja hakkab teda isuga närima.

Maantee on lume väljadega ühesarnaseks muutund, tee ääres olewad kraawid lume täis tuiskund ja kõik on ühetaoline lume lagendik. Ainult mõned üksikud werstapostid ja tee äärde püsti pistet kuuse oksad tunnistawad weel, et säält maantee läheb. Teed mööda põlwini lumes tammub hobune puukoormaga, suuri hingeõhu pilwi välja puhudes ja iga natukese maa järele seisates. Peremees, kasukasse mähitud, et ainult nina ots wõlja paistab, lamab puukoorma otsas. Siiski sunnib külm teda wahest koorma otsast ronima ja jalgsi edasi minema. Kuid külm on järelandmatu ja tükib käte ja warwaste kallale, näpistab neid nagu lõikaks keegi noaga kättesse ju jalgesse. Tuulega wastu nägu tuiskaw lumi ja jääkillud on näo kibedaks ja punaseks muutnud ja walutab kui oleks nahk päält ära kist.

Kaugelt kostab ühetaoline masinate huugamine tähendab, et säält külmast hoolimata töötakse.

Ülo.

Vana kask.

Sa seisad mõttes põllu peenral, vana kasepuu,
Säält olla seisnud sa ju terve aasta sada;
Sest imelisi jutustada
Teab muinasjutte rahvasuu.

Su tüvi kүүrus nagu vanakese nõrkend selg ;
Su okstel ripub hall ja pehme sammalhabe ;
Su koor on armiline, krobe,
Kui vana sõjamehe palg.

Su oksad tugevad on sirutatud kaugele
Kui kangelase võimsad ähvardavad käed,
Neid vapusta ei suuda tormi väed ;
Su lehekroon on uhke, tihe.

Ma tihti kuulamas käin sinu kaunist koha,
Kui juttu vestad kaugest, muistsest a'ast :
Sa kõneled mul võerast vaenu väest,
Su kõne vaikne, kurb ja püha.

Nüüd vaatad mõttes musta külmetanud mulda,
Vist viirastusi näed sa ajast tumedast,
Ja üle põldude kui õnnistust
Sa puistad koltund lehte kulda.

9. 9 19.

N. N.

Lilled.

Närtsima lüües
Lamevad laual need lilled,
Mis talle kinkinud
Vallatu pilguga piiga.

Vaatlen neid õisi,
Mõrudust tunneb mu meel :
Miks surma on mõistet,
Murdnud teid armetu käsi ?

Karastan kustuvaid keeli,
Puhta kristallselge veega.
Veel elage tunnike,
Avage lõhnavad õilmed.

Need lilled,
 Need kinkis ta mulle.
 Nad värsked.
 Veel õitsvad kristallselges vees:
 Mai Pung.

Kuma.

Nagu sala värinat,
 On tunda ehas.
 Ta nagu kahvatab,
 Poeb peitu, häbeneb.

Kuid idas helgib
 Roosi punasena lõõmav koit,
 Kes pühib pisaraid
 Öö nutvailt õitelt.

Sääi linnukene ärkab
 Häälitsema oksale.
 Sääi avab tooming
 Õiekesi lõhnawaid.

Sa helkiv ida,
 Su lõõmav kuma.
 See on kui otsatu
 Jgatsev noorus.

Mai Pung.

Torm.

Tuul hulub nagu puhkeks ta leina nuttu,
 Kõrges taevas pilved jooksevad nii ruttu ja ruttu.
 Mets mühab ja mürab nagu oleks ta viha tujus,
 Kõik puud sääli sees on lookapainutet kujus.
 Ja halastamatult peksavad üksteist nad sääli.

Kuulda lastes mõirgamist, nagu kisklooma häält.
 Enam pimedaiks, mustaiks läheb kõik ilm —
 Torm maha käik murrab, kuhu puutub aga ilm:
 Puud juurtega kisub ta välja maa seest,
 Majad maha kõik langvad ta puhangu eest. . .

2. 9 17.

Curt Us.

Ööl.

Kõik vaikne ja tumm.
 Must taeva kumm
 Tähti hõbedaid täis. . .
 Aina särama näis.

Nõrgalt valgust heitvad
 Maa pääle. End peitvad
 Vahel sootumaks ära —
 Neil virvendav sära.

Ja mõttiss' jään juhmit :
 Üks selgelt, teine tuhmilt
 Sääl lõpmatuses seisvad,
 Oma teed kõik käivad. . .

31. 12. 17.

Curt Us.

Ütelge. . .

Kantsid, müürid !
 Kus on tüürid,
 Kes on käsa juhatand,
 Müürid üles ehitand ?
 Ütelge, ütelge. . .
 Mulle tasa ütelge !

Põõsad, taimed !
 On teil aimet

Selles asjas, mis ma küsin :
On need kantsid kaua püsind ?
Ütelge, ütelge. . .
Mulle tasa ütelge !

Mägi, kungas,
Väike rüngaš!
Teate, millal hirmus pomm
Eesti kantsi lõhkund on ?
Ütelge, ütelge !
Mulle tasa ütelge !

Valuoja !
Eestipojad
On vist sinus valand verd —
Ega ei tea mitu kord ?
Ütle sa, ütle sa. . .
Mulle tasa ütle sa !

11. 6. 17.

Curt Us.

